Ernst & Young Accountants LLP
Prof.Dr.Dorgelolaan 14
5613 AM Eindhoven, Netherlands
Postbus 455
5600 AL Eindhoven, Netherlands

Tel: +31 88 407 10 00
Fax: +31 88 407 48 01
ey.com

Gemeente Waalre
Ingekomen
- 6 JULI 2017
No.
Afd. Bedrijv Kopie Raad

Het college van burgemeester en wethouders
van de gemeente Waalre
T.a.v. de heer P. Ramaekers
Postbus 10.000
5580 GA WAALRE

Eindhoven, 4 juli 2017

BSMK-ANWAZG/avm

Geacht college,

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat de in de bijlage opgenomen tekst van de controleverklaring (met w.g.-ondertekening) wordt opgenomen in de bij de jaarstukken behorende jaarrekening 2016 van de gemeente Waalre. Deze jaarstukken dienen te worden uitgebracht overeenkomstig het aan ons voorgelegde definitieve concept (c.q. de laatste drukproef rekening houdend met de aangegeven wijzigingen) waarvan een gewaarmerkt exemplaar is bijgevoegd.

De tekst van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening. Wij verzoeken u deze tekst van de controleverklaring zonder persoonlijke handtekening op te nemen in de openbaar te maken jaarstukken. Wij sluiten één exemplaar bij van de controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is ten behoeve van uw archief.

Tevens bevestigen wij u ermee akkoord te gaan dat het afschrift van onze controleverklaring zonder persoonlijke handtekening wordt openbaar gemaakt, mits de opgemaakte jaarrekening ongewijzigd wordt vastgesteld door de gemeenteraad. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met deze jaarrekening. Indien u de jaarstukken en de controleverklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarrekening goed is afgescheiden van andere informatie op de internetsite. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarrekening in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat (U verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening).

Een exemplaar van de jaarrekening dient te worden ondertekend door de leden van het college van burgemeester en wethouders en te worden aangeboden aan de gemeenteraad. Deze jaarrekening dient te worden vastgesteld in een raadsvergadering en de vaststelling dient te worden genotuleerd.

Ernst & Young Accountants LLP is een limited liability partnership opgericht naar het recht van Engeland en Wales en geregistreerd bij Companies House onder registratienummer OC335594. In relatie tot Ernst & Young Accountants LLP wordt de term partner gebruikt voor een (vertegenwoordiger van een) vennoot van Ernst & Young Accountants LLP. Ernst & Young Accountants LLP is statutair gevestigd te 6 More London Place, London, SE1 2DA, Verenigd Koninkrijk, heeft haar hoofdvestiging aan Boompjes 258, 3011 XZ Rotterdam, Nederland en is geregistreerd bij de Kamer van Koophandel Rotterdam onder nummer 24432944. Op onze werkzaamheden zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin een beperking van de aansprakelijkheid is opgenomen.

Overigens wijzen wij erop dat, indien tot de raadsvergaderingen omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarstukken noodzakelijk maken, een dergelijke aanpassing nog vóór de raadsvergadering moet worden gemaakt. Uiteraard vervalt in die situatie onze bovengenoemde toestemming.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. B. Smeenk RA

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden:

Bijlagen: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant zonder persoonlijke handtekening ten behoeve van opname in de jaarstukken
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant voorzien van de originele handtekening ten behoeve van uw archief
Gewaarmerkt exemplaar van de aan ons voorgelegde jaarstukken
Informatieblad Openbaarmaking van controleverklaringen

Ernst & Young Accountants LLP
Prof.Dr.Dorgelolaan 14
5613 AM Eindhoven, Netherlands
Postbus 455
5600 AL Eindhoven, Netherlands

Tel: +31 88 407 10 00
Fax: +31 88 407 48 01
ey.com

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van de gemeente Waalre

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van de gemeente Waalre te Waalre gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva van de gemeente Waalre op 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader vastgesteld door de gemeenteraad op 21 maart 2017.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2016;
- het overzicht baten en lasten over 2016;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen; en
- de SiSa-bijlage met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 21 maart 2017 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Waalre zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 340.000 waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% bedraagt van de totale lasten, inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Ernst & Young Accountants LLP is een limited liability partnership opgericht naar het recht van Engeland en Wales en geregistreerd bij Companies House onder registratienummer OC335594. In relatie tot Ernst & Young Accountants LLP wordt de term partner gebruikt voor een (vertegenwoordiger van een) vennoot van Ernst & Young Accountants LLP. Ernst & Young Accountants LLP is statutair gevestigd te 6 More London Place, London, SE1 2DA, Verenigd Koninkrijk, heeft haar hoofdvestiging aan Boompjes 258, 3011 XZ Rotterdam, Nederland en is geregistreerd bij de Kamer van Koophandel Rotterdam onder nummer 24432944. Op onze werkzaamheden zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin een beperking van de aansprakelijkheid is opgenomen.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2016.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 34.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- voorwoord;
- jaarrekening in één overzicht;
- leeswijzer;
- gemeentefonds;
- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- bijlagen bij het jaarverslag; en
- bijlage: Kerngegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader vastgesteld door de gemeenteraad op 21 maart 2017.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De raad is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Gemeentewet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben, waar relevant, professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 21 maart 2017, de Regeling Controleprotocol WNT 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente Waalre.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Eindhoven, 4 juli 2017

Ernst & Young Accountants LLP

drs. B. Smeenk RA

Building a better working world

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van de gemeente Waalre

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van de gemeente Waalre te Waalre gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva van de gemeente Waalre op 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader vastgesteld door de gemeenteraad op 21 maart 2017.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2016;
- het overzicht baten en lasten over 2016;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen; en
- de SiSa-bijlage met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 21 maart 2017 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Waalre zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 340.000 waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% bedraagt van de totale lasten, inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2016.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 34.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- voorwoord;
- jaarrekening in één overzicht;
- leeswijzer;
- gemeentefonds;
- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- bijlagen bij het jaarverslag; en
- bijlage: Kerngegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader vastgesteld door de gemeenteraad op 21 maart 2017.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De raad is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Gemeentewet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben, waar relevant, professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 21 maart 2017, de Regeling Controleprotocol WNT 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente Waalre.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Eindhoven, 4 juli 2017

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. B. Smeenk RA

Building a better working world

Openbaarmaking van controleverklaringen

1 Condities

De machtiging om de controleverklaring openbaar te maken wordt gegeven onder de volgende condities:

- Indien na het verlenen van deze machtiging feiten en omstandigheden bekend worden die van essentiële betekenis zijn voor het beeld dat de jaarrekening oproept, is nader overleg met de accountant noodzakelijk.
- De machtiging heeft betrekking op het opnemen van de controleverklaring in het ten behoeve van de gemeenteraad uit te brengen verslag, waarin ook de opgemaakte jaarrekening wordt opgenomen.
- De machtiging heeft ook betrekking op het opnemen van de controleverklaring in de aan het college van Gedeputeerde Staten te zenden jaarrekening, mits de behandeling van de jaarrekening in de raadsvergadering niet tot aanpassing leidt.
- De controleverklaring kan ook worden toegevoegd indien de jaarrekening op elektronische wijze, bijvoorbeeld op internet, wordt openbaar gemaakt. Deze jaarrekening dient de volledige jaarrekening te zijn en deze dient goed te zijn afgescheiden van andere gelijktijdig elektronisch openbaar gemaakte informatie.
- Indien de reeds openbaar gemaakte jaarrekening wordt opgenomen in een ander stuk dat zal worden openbaar gemaakt, is voor het opnemen van de controleverklaring daarbij opnieuw toestemming van de accountant nodig.

2 Toelichting op de condities

2.1 Gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders

De accountant zendt ingevolge artikel 213, vijfde lid van de Gemeentewet zijn controleverklaring aan de gemeenteraad en een afschrift daarvan aan het college van burgemeester en wethouders. Dit als gevolg van het gestelde in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet dat onder meer zegt: "de aanwijzing van een of meer accountants als bedoeld in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, belast met de controle van de in artikel 197 bedoelde jaarrekening en het daarbij verstrekken van een controleverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen".

2.2 Raadsvergadering

Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan na uitdrukkelijke toestemming van de accountant. In dit kader wordt onder openbaarmaking verstaan het beschikbaar stellen voor het publiek, dan wel aan een zodanige kring van personen dat deze met het publiek gelijk is te stellen. Verspreiding onder gemeenteraadsleden valt ook onder dit begrip openbaar maken, zodat voor het opnemen van de controleverklaring in de jaarstukken die aan de gemeenteraad worden uitgebracht machtiging van de accountant nodig is.

2.3 Controleverklaring plus verantwoording

De machtiging heeft betrekking op publicatie in de jaarstukken waarin tevens is opgenomen de jaarrekening waarop de controleverklaring betrekking heeft. Deze conditie stoelt op de beroepsregels die zeggen dat het de accountant verboden is toestemming te geven tot openbaarmaking van zijn verklaring anders dan tezamen met de verantwoording waarop die verklaring betrekking heeft. De accountant zal ook altijd de overige inhoud van de jaarstukken willen zien, omdat het hem niet toegestaan is toestemming tot openbaarmaking van zijn verklaring te verlenen indien door de inhoud van de gezamenlijk openbaar gemaakte stukken een onjuiste indruk omtrent de betekenis van de jaarrekening wordt gewekt.

2.4 Gebeurtenissen tussen datum controleverklaring en raadsvergadering

Aandacht dient geschonken te worden aan het feit dat zich tussen de datum van de controleverklaring en de datum van de raadsvergadering waarin omtrent de vaststelling van de jaarrekening wordt beslist, feiten of omstandigheden kunnen voordoen die van essentiële betekenis zijn voor het beeld dat de jaarrekening oproept. De accountant dient namelijk op grond van COS 560 controlewerkzaamheden te verrichten die erop gericht zijn toereikende controle-informatie te verkrijgen dat alle gebeurtenissen voor de datum van de controleverklaring die aanpassing van of vermelding in de jaarrekening vereisen, zijn gesignaleerd.

Indien de accountant gebeurtenissen ter kennis komen, die van materiële betekenis kunnen zijn voor de jaarrekening, dient de accountant te overwegen of die gebeurtenissen juist zijn verwerkt en toereikend zijn vermeld in de toelichting bij de jaarrekening. Als de accountant tussen de datum van de controleverklaring en de datum dat de jaarrekening openbaar wordt gemaakt, kennisneemt van een feit dat de jaarrekening materieel zou kunnen beïnvloeden, dient de accountant te beoordelen of de jaarrekening moet worden gewijzigd, de kwestie te bespreken met het college en te handelen zoals op grond van de omstandigheden noodzakelijk is.

2.5 Openbaarmaking

De jaarrekening wordt samen met het jaarverslag en de overige gegevens overgelegd aan de gemeenteraad. De gemeenteraad legt de jaarrekening en het jaarverslag, wanneer de bespreking daarvan geagendeerd is op de in artikel 19, tweede lid, Gemeentewet, bedoelde wijze, voor een ieder ter inzage en stelt ze algemeen verkrijgbaar. Van de terinzagelegging en de verkrijgbaarstelling wordt openbaar kennisgegeven. Deze jaarrekening zal in de regel in ongewijzigde vorm worden vastgesteld. De gemeenteraad beslist over de vaststelling van de jaarrekening. Aan de vastgestelde jaarrekening moet als onderdeel van de overige gegevens de controleverklaring worden toegevoegd. De tekst hiervan is normaal gesproken identiek aan de eerder afgelegde controleverklaring. Het is de vastgestelde jaarrekening die samen met het jaarverslag en de overige gegevens aan het college van Gedeputeerde Staten wordt toegezonden. Onder de Overige gegevens behoort dan te zijn opgenomen de controleverklaring die behoort bij de volledige jaarrekening. Indien de behandeling van de jaarrekening in de raadsvergadering niet tot aanpassing leidt, kan de controleverklaring worden toegevoegd aan de door de gemeenteraad vastgestelde jaarrekening en bij toezending aan het college van Gedeputeerde Staten van de jaarrekening als onderdeel hiervan worden openbaar gemaakt.

De jaarrekening kan ook worden openbaar gemaakt op andere wijze dan hiervoor beschreven. De controleverklaring kan ook dan worden toegevoegd, mits het gaat om openbaarmaking van de volledige jaarrekening. Indien een deel van een jaarrekening dan wel een verkorte jaarrekening openbaar wordt gemaakt, is het niet toegestaan dat daarbij enigerlei door de accountant gegeven mededeling wordt openbaar gemaakt, tenzij:

a. hij tot het oordeel is gekomen dat in de gegeven omstandigheden het desbetreffende stuk toereikend is; of
b. op grond van wettelijke voorschriften met openbaarmaking van het desbetreffende stuk kan worden volstaan.

Indien niet de volledige jaarrekening wordt openbaar gemaakt, is nader overleg met de accountant noodzakelijk. Bij het opnemen van de jaarrekening en de controleverklaring op internet dient gewaarborgd te worden dat de jaarrekening goed is afgescheiden van andere informatie op de internetsite. De scheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarrekening in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarrekening verlaat.

2.6 Opnemen in een ander stuk

Indien de reeds openbaar gemaakte jaarrekening wordt opgenomen in een ander stuk dat zal worden openbaar gemaakt, is sprake van een nieuwe openbaarmaking en is opnieuw toestemming van de accountant nodig. Een voorbeeld van deze situatie is de publicatie van een emissieprospectus met daarin opgenomen de jaarrekening, nadat dezelfde jaarrekening tezamen met de andere jaarstukken is gedeponeerd bij het handelsregister. Voor elke nieuwe openbaarmaking is dus opnieuw toestemming van de accountant nodig.

2.7 Gebeurtenissen na de raadsvergadering

Indien na de vaststelling van de jaarrekening feiten en omstandigheden bekend zijn geworden waardoor de jaarrekening niet langer het wettelijk vereiste inzicht geeft, moet niettemin de bij de vastgestelde jaarrekening afgegeven controleverklaring worden gehandhaafd, evenals de aan het college van Gedeputeerde Staten toegezonden controleverklaring. In deze situatie is nader overleg met de accountant noodzakelijk.

Ernst & Young Accountants LLP
Prof.Dr.Dorgelolaan 14
5613 AM Eindhoven, Netherlands
Postbus 455
5600 AL Eindhoven, Netherlands

Tel: +31 88 407 10 00
Fax: +31 88 407 48 00
ey.com

De gemeenteraad van de gemeente Waalre
Postbus 10101
5500 GA WAALRE

Eindhoven, 4 juli 2017

BSMK-ANTJBY/hdb

Uitkomsten controle en overige informatie 2016

Geachte leden van de raad,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening 2016 van de gemeente Waalre. In het hoofdstuk Kernpunten uit onze rapportage vindt u een samenvatting van de belangrijkste uitkomsten.

In de paragraaf Onze analyse van het resultaat 2016 van het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole geven wij onze mening over de kwaliteit van het resultaat en significante transacties en/of ongebruikelijke mutaties op de balans of resultaatrekening.

De paragraaf Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle van het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole biedt informatie over de gesignaleerde kernpunten van de controle en overige punten.

In de paragrafen daarna gaan wij in op de kwaliteit van de interne beheersorganisatie en op onze conclusie met betrekking tot de rechtmatigheid.

De bijlagen bevatten informatie over onze werkwijze, de reikwijdte van de accountantscontrole en de inzet van deskundigen, onze onafhankelijkheid de communicatie met u en het management en controleverschillen.

De huidige veranderingen in het accountantsberoep, mede geïnitieerd door onze beroepsgroep NBA, de politiek en de Autoriteit Financiële Markten (AFM), gericht op verbetering van de kwaliteit en versterking van de onafhankelijkheid, ondersteunen wij volledig. In dit verband onderstrepen wij het belang van het voeren van een open en eerlijke dialoog met u als lid van de gemeenteraad. Dit vormt een essentieel onderdeel van het controleproces en van de corporate governance als geheel.

Het concept van dit verslag is d.d. 20 juni 2017 besproken met de portefeuillehouder financiën, de gemeentesecretaris en een ambtelijke afvaardiging, tevens is het concept die dag aan de auditcommissie toegelicht. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Waalre.

Ernst & Young Accountants LLP is een limited liability partnership opgericht naar het recht van Engeland en Wales en geregistreerd bij Companies House onder registratienummer OC335594. In relatie tot Ernst & Young Accountants LLP wordt de term partner gebruikt voor een (vertegenwoordiger van een) vennoot van Ernst & Young Accountants LLP. Ernst & Young Accountants LLP is statutair gevestigd te 6 More London Place, London, SE1 2DA, Verenigd Koninkrijk, heeft haar hoofdvestiging aan Boompjes 258, 3011 XZ Rotterdam, Nederland en is geregistreerd bij de Kamer van Koophandel Rotterdam onder nummer 24432944. Op onze werkzaamheden zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin een beperking van de aansprakelijkheid is opgenomen.

Building a better
working world

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. B. Smeenk RA

Inhoudsopgave

Kernpunten uit onze rapportage 04

Uitkomsten jaarrekeningcontrole 06
- Onze analyse van het resultaat 2016
- Onze analyse van de financiële positie 2016
- Onze analyse van de gehanteerde grondslagen
- Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Kwaliteit beheersorganisatie 22
- Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override
- Overwegingen met betrekking tot corruptie- en omkopingsrisico's
- Bevindingen interne beheersing

Rechtmatigheidsbeheer 25

Bijlagen 27
- Controleaanpak en -uitvoering 28
- Jaarverslag 33
- Onafhankelijkheid 34
- Verklaring van verantwoordelijkheden 36
- Controleverschillen 38
- SiSa-bijlage 40

Totaal aantal pagina's in dit rapport: 40

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Oordeel ten aanzien van getrouwheid	Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de gemeente Waalre een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva per 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
Oordeel ten aanzien van rechtmatigheid	Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen.
Geen bevindingen ten aanzien van de WNT-verantwoording	Wij hebben de WNT-verantwoording van de gemeente Waalre gecontroleerd met inachtneming van het Controleprotocol WNT. Wij kunnen concluderen dat de opgenomen toelichting in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen.
Geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de overige specifieke uitkeringen geen bevindingen geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijdt.
Ongecorrigeerde controleverschillen	In totaal resteren in de jaarrekening 2016 voor een bedrag van € 159.000 aan ongecorrigeerde controleverschillen met betrekking tot getrouwheid en voor een bedrag van € 289.000 voor de rechtmatigheid. Dit betreft een te lage reservering voor de kosten 2016 Wmo/Jeugdzorg (€ 78.000), een ontoereikende voorziening personele verplichtingen (€ 81.000) en een onrechtmatige aanbesteding (€ 130.000). Dit laatste controleverschil telt enkel mee voor ons oordeel ten aanzien van de rechtmatigheid. Daarnaast resteert er voor een bedrag ter hoogte van € 507.000 aan onzekerheden. De onzekerheden zien toe op de landelijke onzekerheden ten aanzien van de controle op de besteding van de PGB's door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) (€ 327.000) en de onzekerheden aangaande de prestatielevering Jeugdzorg/Wmo (€ 180.000). De bevindingen worden in detail toegelicht in het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole. Voor een totaaloverzicht van de ongecorrigeerde controleverschillen verwijzen wij tevens naar het hoofdstuk Controleverschillen opgenomen in de bijlagen.

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met het BBV en bevat geen materiële inconsistenties met de jaarrekening	Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig het BBV is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is en het jaarverslag in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de gemeente en haar omgeving geen materiële onjuistheden bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van het resultaat 2016

Voordelig resultaat nader besproken

Het gerealiseerd resultaat (resultaat na begrote mutaties in reserves) over het jaar 2016 bedraagt € 589.000 voordelig (2015: € 427.000 nadelig) ten opzichte van een begroot resultaat van € 174.000 voordelig.

Resultaat 2016 ten opzichte van de gewijzigde begroting			
Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting 2016	Realisatie 2016	Afwijking ten opzichte van de gewijzigde begroting
Totale lasten	33.754	33.651	103
Totale baten	33.320	33.429	109
Totaal saldo van baten en lasten	(434)	(222)	212
Mutaties in reserve	608	811	203
Gerealiseerd resultaat	174	589	415

Kwaliteit van het resultaat

De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn uitgebreid toegelicht in het jaarverslag en de jaarrekening. De jaarrekening laat een onderschrijding van de lasten zien en een overschrijding van de baten. Hierdoor is het saldo van baten en lasten voor mutaties in de reserve € 212.000 voordeliger ten opzichte van een verwacht begrotingstekort voor mutaties in de reserves van negatief € 434.000.

Het gerealiseerde positieve resultaat ten opzichte van de gewijzigde begroting wordt met name veroorzaakt door incidentele afwijkingen. De belangrijkste en meest opvallende posten welke leiden tot de voordelige afwijking van het resultaat ten opzichte van de gewijzigde begroting van € 212.000, kunnen als volgt worden weergegeven:

Omschrijving afwijking	Voordelig	Nadelig
Bedragen x € 1.000		
1. Voordeel Jeugdhulp t.o.v. gewijzigde budget bij laatste begrotingswijziging	157	
2. Voordeel personeelskosten t.o.v. gewijzigde budget bij laatste begrotingswijziging	105	
3. Hogere bouwleges	71	
4. Algemene uitkering (voordeel), volgend vanuit decembercirculaire	105	
5. Reservering vakantiegeld (IKB)		194
Overige posten		32
Totaal	438	226
Afwijking saldo van baten en lasten (voor mutaties reserves)	212	

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2016

Analyse van de financiële positie

De financiële positie van de gemeente Waalre is gezond te noemen. De solvabiliteit van 48% licht in lijn met de solvabiliteit van voorgaand jaar (50%).

Eigen vermogen neemt af

Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per jaareinde 2016 volgens de jaarrekening € 18,0 miljoen en heeft zich vanaf 2014 als volgt ontwikkeld:

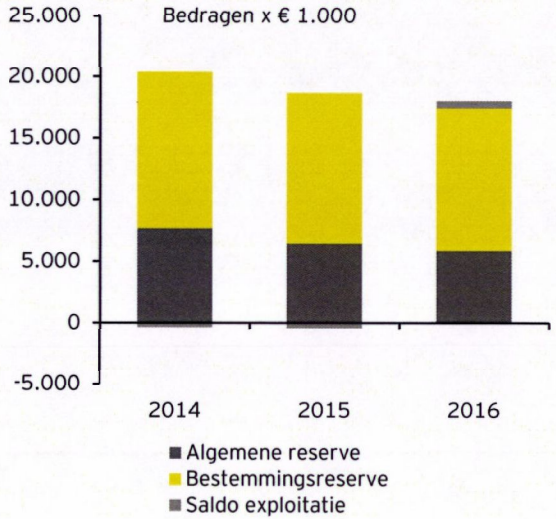

Van de totale reserves ter hoogte van € 17,4 miljoen is € 5,8 miljoen opgenomen als algemene vrije reserve. Het saldo van deze reserve is ten opzichte van 2015 gedaald met € 0,6 miljoen. Deze daling wordt voornamelijk veroorzaakt door onttrekkingen voor vanuit de resultaatbestemming 2015 (€ 0,4 miljoen).

Per saldo is gedurende 2016 € 0,8 miljoen onttrokken aan de reserves. Deze onttrekking (ten gunste van het resultaat) vormt samen met het totaal saldo van baten en lasten (€ 0,2 miljoen nadelig) het gerealiseerde resultaat van € 0,6 miljoen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2016

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In het jaarverslag is onder andere de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen, welke informatie bevat over de weerstandscapaciteit, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2016 is gevoerd. Wij merken op dat het college invulling heeft gegeven aan onze aanbevelingen in voorgaande jaren ten aanzien van het zichtbaar opnemen van een confrontatie tussen het aanwezige vermogen en de gekwantificeerde risico's.

De weerstandscapaciteit bedraagt eind 2016 € 10,7 miljoen (2015: € 12,3 miljoen) en bestaat uit de algemene reserve € 5,8 miljoen, de onbenutte belastingcapaciteit van € 1,5 miljoen en stille reserves € 3,4 miljoen. De daling van de weerstandscapaciteit ter hoogte van € 1,6 miljoen is grotendeels toe te schrijven aan het feit dat in de bepaling van de stille reserves vanaf 2016 rekening wordt gehouden met de kans op directe realisatie van eventuele verkoop (effect € 0,9 miljoen), daarnaast daalt de reserve grondbedrijf ten opzichte van vorig jaar met € 0,6 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit van de gemeente bedraagt volgens de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in 2016 op basis van een gekwantificeerde inschatting € 1,9 miljoen.

De belangrijkste risico's betreffen:
- risico's binnen de Jeugdzorg ter hoogte van € 0,25 (2015: € 0,5 miljoen);
- risico's binnen de Wmo ter hoogte van € 0,25 (2015: € 0 miljoen);
- risico's vanuit de verhoogde instroom statushouders € 0,2 miljoen (2015: wel gesignaleerd niet gekwantificeerd);
- risico's uit hoofde van planschades van € 0,4 (2015: wel gesignaleerd niet gekwantificeerd);
- risico's vanuit verleende garantstellingen € 0,25 miljoen (2015: ingeschat al laag).

In totaliteit bedragen de geïdentificeerde risico's € 1,9 miljoen (2015: niet getotaliseerd). Dit betekent dat de ratio weerstandcapaciteit (beschikbare capaciteit gedeeld door benodigde capaciteit) 5,8, waarmee het college de conclusie trekt dat het beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de geïdentificeerde risico op te kunnen vangen. Wij achten deze conclusie terecht.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2016

Financiering	De gemeente Waalre kent geen externe financiering. Voor een nadere beschouwing ten aanzien van de gemeentelijke financieringspositie verwijzen wij u naar de paragraaf Financiering van de jaarrekening 2016. Ten aanzien van de naleving van de renterisiconorm, het kasgeldlimiet en de naleving schatkistbankieren merken wij op dat de gemeente Waalre zich aan de wettelijke normen heeft gehouden, zoals ook toereikend is toegelicht in de paragraaf Financiering dan wel in de toelichting op de balans.
Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling	Naar onze mening zijn de door het college gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.
Kwaliteit jaarverslag	Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig de Gemeentewet is opgesteld en verenigbaar is met de jaarrekening. Verder hebben wij vastgesteld dat de verplichte paragrafen zijn toegevoegd.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de gehanteerde grondslagen

Eerste toepassing of stelselwijziging	Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Waalre de wijzigingen in het BBV voor 2016 juist heeft doorgevoerd, al merken wij op dat deze wijzigingen slechts een beperkt effect hebben op de jaarrekening 2016. Daarnaast heeft de gemeente in de jaarrekening 2016 de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling consistent met voorgaand jaar toegepast. Dit betekent dat geen andere stelselwijzigingen zijn doorgevoerd.
Materiële alternatieve verwerkingswijzen	Het college van burgemeester en wethouders heeft in de jaarrekening 2016 de voorschriften van het BBV gevolgd. Dit betekent dat geen materiële alternatieve verwerkingswijzen zijn gehanteerd. Wij verwijzen naar onze bevindingen in het hoofdstuk Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle voor de belangrijkste onderwerpen in onze controle.
Significante schattingsposten	De belangrijkste schattingsposten binnen de jaarrekening van de gemeente Waalre betreffen de waardering van de activa, zoals de materiële vaste activa en de grondexploitaties. Ook ten aanzien van de post voorzieningen worden belangrijke schattingen gemaakt. Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het maken van schattingen bij het opmaken van de jaarrekening. Als accountant van de raad beoordelen wij deze door het college gemaakte schattingen. Wij hebben een beschouwing ten aanzien van de belangrijkste schattingen opgenomen verderop in deze rapportage. Wij merken op dat de sensitiviteit van de schattingen ten opzichte van 2015 veelal gelijk gebleven is en voor de belangrijkste posten gemiddeld is.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering van de grondexploitaties

Algemeen

De waardering van de grondexploitaties was een significant risico in onze controleaanpak, vanwege de mate van schattingsonzekerheid voortkomend uit de huidige economische situatie. Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering in opzet en bestaan getoetst en aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Wij achten de waardering aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk.

Bedragen x € 1.000	31-12-2016	01-01-2016	31-12-2015
Overige grond- en hulpstoffen	0	0	0
Niet in exploitatie genomen gronden	n.v.t.	n.v.t.	0
Onderhanden werk	3.519	4.124	4.473
Voorziening dekking verliessaldi	(517)	(507)	(507)
Totaal	3.002	3.617	3.966

Ten opzichte van 31 december 2015 is de boekwaarde van de post voorraden afgenomen met afgerond € 1,0 miljoen.

De mutatie van de voorraad kan met name als volgt worden verklaard:

- In lijn met de wijzigingen binnen het BBV zijn een tweetal grondexploitaties naar overige vorderingen overgeboekt, daar dit projecten in het kader van facilitair grondbeleid betreffen (onder andere Brabantiaterrein). Dit leidt tot een daling van het beginsaldo van € 0,35 miljoen.
- De mutaties in de grondexploitaties: investeringen (€ 0,7 miljoen), opbrengsten (€ 1,3 miljoen) leidt tot een afname van € 0,6 miljoen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering van de grondexploitaties

Gehanteerde parameters

Vanwege de grote mate van schattingselementen binnen de grondexploitatieprojecten, besteden wij in onze controle extra aandacht aan de waardering van de grondposities. Wij hebben de door de gemeente Waalre gehanteerde uitgangspunten en parameters getoetst. De belangrijkste uitkomsten hiervan kunnen als volgt worden samengevat:

Parameter	Mate van schattingsonzekerheid		Kwaliteit toelichting	
	Controleverschil | Optimistisch | Evenwichtig | Voorzichtig | Controleverschil	Toelichting	Toereikend	Verdere verbetering mogelijk
Opbrengstenindexatie (0%)		1.	Ja	n.v.t.
Kostenindexatie (2,5%)		2.	Ja	n.v.t.
Rente/disconteringsvoet (0%/2%)		3.	Ja	n.v.t.
Ingerekende verwachte woningverkopen		4.	Ja	n.v.t.
Looptijd grondexploitaties > tien jaar		5.	n.v.t.	n.v.t.

1. Gehanteerde parameter opbrengstenindex
In de grondexploitatieberekening 2016 is de opbrengstindex gesteld op 0%. Wij achten deze parameter prudent, maar aanvaardbaar.

2. Gehanteerde parameter kostenindex
In de grondexploitatieberekening 2016 is de kostenindex gesteld op 2,5%. Op basis van de thans beschikbare informatie achten wij deze parameter evenwichtig. Gezien de ontwikkelingen die wij momenteel in de markt waarnemen achten wij het hanteren van een kostenindex tussen de 1% tot 3% realistisch. De door uw gemeente gehanteerde 2,5% valt binnen deze range.

Waardering van de grondexploitaties

Toelichting op de parameters

3. Gehanteerde parameter rente
Met ingang van boekjaar 2016 dient de toegestane aan de bouwgrond in exploitatie (BIE) toe te rekenen rente te worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Waalre, gezien het feit dat de gemeente geen externe financiering kent, geen rente aan de grondexploitaties toerekent. Dit is in overeenstemming met het BBV.

De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is door de commissie BBV voor alle gemeenten gelijkgesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor inflatie binnen de Eurozone (2%). Dit percentage is door de gemeente correct toegepast.

4. Ingerekende verwachte verkopen
De ingerekende verwachte verkopen ten aanzien van de industriegronden en woningbouw zijn gebaseerd op bestaande contracten en de verwachte (woning)bouwontwikkeling. Op basis van de thans beschikbare informatie achten wij de ingerekende verwachte woningverkopen realistisch ingeschat. Hierbij rekening houdend met de gerealiseerde grondverkopen in 2017 tot op heden versus de planning.

5. Looptijd grondexploitatie > tien jaar
Met ingang van 2016 stelt de commissie BBV dat ten behoeve van de waardering van een grondexploitatie boekhoudkundig slechts rekening mag worden gehouden met een maximale looptijd van tien jaar. Concreet betekent dit dat het BBV voorschrijft dat er slechts maximaal tien jaar aan toekomstige opbrengsten mag worden ingerekend bij de waardering, ondanks dat een grondexploitatie langer loopt. Dit heeft tot doel om de waarderingsrisico's samenhangend met lang lopende projecten te beperken. Slechts bij uitzondering is het mogelijk om af te wijken van deze termijn indien de raad heeft vastgesteld dat toereikende beheersmaatregelen zijn getroffen om het balansrisico te beperken.

De gemeente Waalre heeft op dit moment geen grondexploitaties die de maximale looptijd van tien jaar overschrijdt. Het project Waalre Noord loopt het langst en heeft een einddatum van 2024.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering van de grondexploitaties

Waardering grondexploitaties: bespreking risicovolle projecten

Hiernaast vindt u een visuele risicobeoordeling van de belangrijkste grondexploitatieprojecten van de gemeente Waalre.

1) Waalre Dorp
Voor het exploitatieproject Waalre Dorp is in 2016 de centrumvisie nader aangescherpt. Dit complex heeft een looptijd tot 2020. De grondexploitatie is herzien op basis van deze nieuwe visie. Het verwachte eindresultaat van het exploitatiecomplex is hierdoor licht verslechterd als gevolg van lagere opbrengsten, de voorziening bedraagt eind 2016 € 517.000. Binnen deze exploitatie worden verschillende woon- en winkelvoorzieningen gerealiseerd, welke beeldbepalend zijn voor het centrum van Waalre. De huidige boekwaarde ter hoogte van € 0,7 miljoen en de nog te maken kosten van € 1,9 miljoen moeten (met uitzondering van de verliesvoorziening) in de toekomst worden terugverdiend met geplande verkoopopbrengsten ter hoogte van € 2,1 miljoen. Ondanks het feit dat de huidige boekwaarde grotendeels is afgedekt door de gevormde voorziening schatten wij het risicoprofiel van dit complex als hoger-midden in. Dit vanwege het feit dat elke aanpassing in de schattingen leidt tot een bijstelling van de verliesvoorziening.

2) Waalre Noord
Het voor uw gemeente grootste grondexploitatieproject is het complex Waalre Noord. Binnen dit complex zijn voor de komende jaren (tot 2024) in totaal 600 woningen gepland. Op basis van de meest recente exploitatieopzet wordt uitgegaan van een exploitatieresultaat ter hoogte van € 2,1 miljoen (2015: € 1,6 miljoen). De verbetering is gelegen in een hogere verwachte opbrengst. De huidige boekwaarde ter hoogte van € 3,0 miljoen en de nog te maken kosten van € 7,1 miljoen zullen in de toekomst terugverdiend moeten worden met geplande verkoopopbrengsten ter hoogte van € 12,5 miljoen. Gezien de huidige boekwaarde, te maken kosten en te realiseren opbrengsten achten wij het projectrisico midden, temeer gezien het verwachte voordelige resultaat.

Grondexploitatie-waardering	Ons oordeel over het risicoprofiel van de grondexploitatie			
Projecten	Hoger	Midden	Lager	Toelichting / Boekwaarde
Centrumplan Waalre Dorp				1. € 0,7 miljoen
Waalre Noord woningbouw				2. € 3,0 miljoen
Eikenlaan/Berkenlaan				3. € 0,1 miljoen
Ekenrooisestraat				4. Negatief € 0,3 miljoen

3/4) Overige projecten
De overige twee projecten zijn beduidend kleiner (boekwaarde) en kennen beide een positief resultaat in 2019, daarmee is het risicoprofiel van deze projecten lager.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Decentralisaties

Inleiding

Als gevolg van de omvang en complexiteit van de financiële stromen binnen het sociaal domein hebben wij een significant risico onderkend ten aanzien van deze lasten.

In de jaarrekening zijn diverse posten en geldstromen inzake het sociaal domein verantwoord. De totale omvang van de uitgaven Jeugdzorg en Wmo bedraagt circa € 3,3 miljoen en bestaat uit de volgende uitgavecategorieën:

Uitgaven sociaal domein (Wmo +Jeugd)
(in miljoenen euro's)

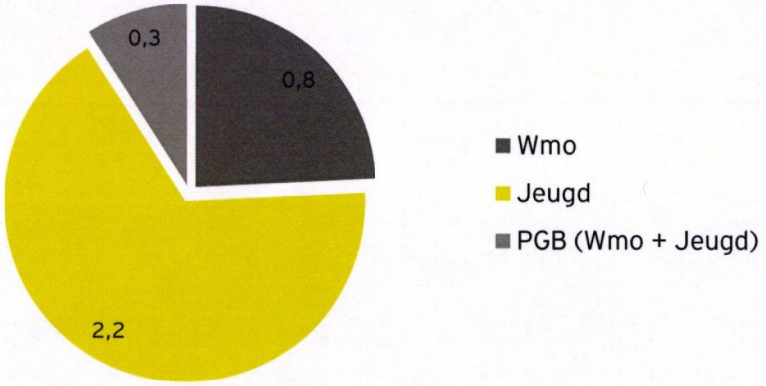

De gemeente Waalre werkt voor de taken in het sociaal domein op verschillende terreinen samen met andere gemeenten en ketenpartners. Het jaar 2015 heeft volledig in het teken gestaan van het zorgen voor de continuïteit van de zorgverlening, het inrichten of aanpassen van de werkprocessen, het opstellen van het beleid en het maken van afspraken met relevante ketenpartners.

De gemeente heeft gedurende 2016 en 2017 op een aantal gebieden verbeteringen doorgevoerd op het gebied van de beheersing van de financiële stromen binnen het sociaal domein. Deze verbeteringen zorgen ervoor dat u zelfstandig steeds beter zicht krijgt op de prestatielevering van de geleverde zorg. Deze prestatielevering is landelijk nog steeds een van de grootste knelpunten voor gemeenten. U hebt goede eerste stappen gemaakt om de afhankelijkheid van ketenpartners te verkleinen doordat u zelfstandig de rechtmatigheid en getrouwheid van de lasten vast kunt stellen. Voor de lasten in 2016 bent u voor wat betreft de prestatielevering nog afhankelijk van de (productie)verantwoording die door de zorgaanbieders is opgesteld.

Wij hebben dit jaar, in lijn met voorgaand jaar, een aantal onzekerheden geconstateerd binnen de verantwoordingen van het sociaal domein. Deze onzekerheden wegen mee in onze foutenevaluatie en worden veroorzaakt doordat er van een aantal zorgaanbieders en de SVB ontoereikende controle-informatie is verkregen op basis waarvan wij de rechtmatigheid van de geleverde prestaties kunnen vaststellen. Deze onzekerheden lichten wij hierna nader toe.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Decentralisaties

Jeugdzorg/Wmo

Zorg in natura
De gemeente Waalre heeft voor € 3,0 miljoen aan zorg in natura, Wmo-voorzieningen en Jeugdzorg ingekocht in 2016. Hierbij ontvangt de gemeente facturen vanuit zorgaanbieders welke op factuurregelniveau worden gematcht in de gegevens en beschikkingen zoals opgenomen in de administratie. Dit heeft ervoor gezorgd dat uw gemeente gedurende het jaar een beter inzicht heeft gehad in de bestedingen dan in voorgaand jaar.

De belangrijkste onzekerheid binnen de zorg in natura ziet toe op de vraag of gefactureerde zorg ook daadwerkelijk is geleverd door een zorgaanbieder. Deze onzekerheden zijn op dit moment een van de belangrijkste landelijke knelpunten, waardoor de gemeenten zelfstandig onvoldoende zekerheid kunnen krijgen over de prestatielevering. De gemeente heeft een aantal maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat alsnog voldoende zekerheid wordt verkregen over de door de zorgaanbieder verantwoorde lasten.

De belangrijkste maatregel is dat landelijk is afgesproken dat zorgaanbieders die landelijk meer zorg leveren dan € 125.000 een controle laten uitvoeren op de productieverantwoording. De toetspunten in het landelijk controleprotocol zorgen ervoor dat er voldoende zekerheid kan worden verkregen over de prestatielevering indien een goedkeurende controleverklaring wordt verstrekt met een materialiteitsniveau welke de materialiteit van de gemeente niet overschrijdt.

Daarnaast heeft de gemeente besloten om voor zorgaanbieders waarvoor geen goedkeurende controleverklaring is ontvangen tot een finale afrekening over te gaan. Hierbij worden de bestedingen over 2016 op basis van afspraken achteraf finaal afgerekend. Door de finale afrekening wordt de getrouwheid en rechtmatigheid van de bestedingen over 2016 met elkaar vastgesteld.

Voor de overige bestedingen resteren onzekerheden ten aanzien van de prestatielevering welke leiden tot getrouwheids- en rechtmatigheidsfouten. De totale onzekerheden bedragen € 152.000 en worden veroorzaakt door:

- tekortkomingen in de gecontroleerde productieverantwoording van zorgaanbieders ten aanzien van Jeugdzorg (onzekerheid € 135.000);
- tekortkomingen in de gecontroleerde productieverantwoording van zorgaanbieders ten aanzien van de Wmo (onzekerheid € 17.000).

Daarnaast hebben wij ten aanzien van de Wmo en Jeugdzorg geconstateerd dat niet alle lasten zoals opgenomen in de administratie zijn verwerkt. Hierdoor ontstaat een fout van € 78.000 bestaande uit lasten welke de zorgaanbieder in de productieverantwoordingen heeft opgenomen, maar welke lasten niet zijn opgenomen in de administratie.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Decentralisaties

Jeugdzorg/Wmo

Regionale contracten
De gemeente Waalre heeft binnen de regio afspraken gemaakt voor een aantal zorgaanbieders en voor specifieke regionale zorg, zoals jeugdbescherming en jeugdreclassering.

Wij constateren dat één van de verantwoordingen welke door zorgaanbieders (inclusief controleverklaring) zijn verstrekt een te hoge materialiteit bevat. De totale lasten voortvloeiend uit dit contract zijn daarmee onzeker, dit betreft een totaalbedrag van € 28.000.

Persoonsgebonden budgetten
Ten aanzien van de PGB's voor Jeugdzorg en de Wmo geldt dat de gemeente Waalre de PGB's toekent. De SVB treedt op als serviceorganisatie voor uw gemeente voor de behandeling en verwerking van deze PGB's.

De controleverklaring van de SVB is op 15 maart 2017 verstrekt. Evenals voorgaand jaar heeft de accountant van de SVB geen goedkeurend oordeel verstrekt. De controleverklaring van de SVB geeft ook in 2016 onvoldoende zekerheid over de getrouwe en rechtmatige aanwending van de PGB-lasten van uw gemeente. Dit betekent dat het van het volledige bedrag aan bestede PGB-middelen ter hoogte van € 327.000 als onzekerheid voor de getrouwheid en de rechtmatigheid classificeert.

Eigen bijdrage op grond van de Wmo
Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, zorg in natura of een financiële tegemoetkoming (PGB) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is.

Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen. De gemeente Waalre heeft deze onzekerheid in de jaarrekening 2016 toegelicht.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

SiSa

Geen bevindingen geconstateerd ten aanzien van de SiSa-bijlage

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage.

In bijlage 3 bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

Over 2016 voldaan aan de WNT; toelichting op de WNT in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd.

Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen, indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden.

In het kader van de jaarrekening 2016 heeft u een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen uw organisatie. Tevens heeft u vastgesteld of er functionarissen zijn die een hogere bezoldiging dan de gestelde maxima kennen. Deze informatie heeft u opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd en hebben vastgesteld dat de toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen.

Wel merken wij op dat ten opzichte van de conceptjaarrekening naar aanleiding van onze controle beperkte wijzigingen zijn doorgevoerd. Omdat nagenoeg elke euro van invloed is op het oordeel van de accountant, zijn deze wijzigingen voor de WNT wel materieel.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Invoering vennootschapsbelastingplicht

De gemeente Waalre heeft geanticipeerd op de ontwikkelingen rond de invoering van de vennootschapsbelastingplicht

Op 1 januari 2016 is de Wet Vpb-plicht overheidsondernemingen ingevoerd, waardoor een groot aantal directe en indirecte overheidsondernemingen onder voorwaarden belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb) zijn geworden. Provincies, gemeenten en hun gemeenschappelijke regelingen met rechtspersoonlijkheid worden belastingplichtig, voor zover zij een fiscale onderneming drijven. Hetzelfde geldt voor door gemeenten beheerste stichtingen en verenigingen. Veel kapitaaldeelnemingen, waaronder bv's, nv's en coöperaties, worden zelfs belastingplichtig voor ál hun activiteiten. De regeling kent een aantal algemene en specifieke vrijstellingen op basis waarvan de Vpb-plicht mogelijk (deels) beperkt kan worden.

De jaarrekening 2016 is hiermee de eerste jaarrekening waarin de gevolgen van de invoering van de Vpb-plicht voor overheidsbedrijven dienen te worden verwerkt. De gemeente Waalre heeft – tezamen met een externe deskundige – de voorlopige (financiële) gevolgen van de invoering van de Vpb-plicht in kaart gebracht. Op basis van deze analyse is gebleken dat de activiteiten van het grondbedrijf Vpb-plichtig zijn.

Op basis van de voorlopig uitgevoerde financiële analyses van het grondbedrijf over 2016 is bepaald dat de activiteiten vanuit de grondexploitatie tot een Vpb-last van € 4.000 leiden. Wij kunnen in het kader van de jaarrekeningcontrole instemmen met de standpunten die u heeft ingenomen, maar benadrukken dat de definitieve last afhankelijk is van de goedkeuring van de Belastingdienst over de door u ingenomen standpunten, met name het te hanteren rentepercentage is daarbij een belangrijk schattingselement.

Voorzieningen

Voorziening Wethouderspensioenen

De gemeente is op grond van artikel 44 van het BBV in principe verplicht een APPA-voorziening op te nemen. Deze voorziening dient ter dekking van de pensioenverplichting van (voormalige) wethouders. De voorziening bedraagt per 31 december 2016 € 2.136.000. Het BBV geeft echter gemeenten vrijheden in de bepaling van de hoogte en de te hanteren parameters, zoals de rekenrente. Het uitdrukkelijke advies is hierbij wel om aan te sluiten op de landelijk gepubliceerde rekenrente. Vorig jaar constateerden wij dat de gemeente nog rekende met haar eigen rekenrente (3%), de voorziening per jaareinde 2016 is geactualiseerd op basis van de in 2015 gepubliceerde rekenrente (1,629%).

Op 13 december 2016 is echter in de "Circulaire Aanpassing pensioenen en inhoudingen Appa" door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties geadviseerd om voor 2016 een rekenrente van 0,864% te hanteren. Deze rente is gebaseerd op individuele waardeoverdracht. Daarnaast wordt de mogelijkheid om uit te gaan van collectieve waardeoverdracht opengelaten.

Wij constateren dat de gemeente op dit moment met een rekenrente van 1,629% rekent, wat eind 2015 het advies was. Gezien het risico dat op moment van daadwerkelijke waardeoverdracht een lager rentepercentage gehanteerd dient te worden, adviseren wij het college om in de toekomst aan te sluiten op het rentepercentage geadviseerd door de minister.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Overige bevindingen

Rentetoerekening voorzieningen
Volgens de verslaggevingsregels is het niet toegestaan om rente toe te rekenen aan voorzieningen. De gemeente Waalre was dit gezien het karakter van enkele voorzieningen nog wel gewend te doen. Het is overigens wel toegestaan om voor voorzieningen voor verplichtingen, de voorziening op contante waarde te waarderen. Dit is echter niet van toepassing op onderhoudsvoorzieningen of voorzieningen met betrekking tot middelen van derden. Naar aanleiding van deze bevinding is de jaarrekening aangepast.

In lijn met de toekomstige wijzigingen aangaande de rentetoerekening adviseren wij u om met de herijking van de voorzieningen mee te nemen dat rentetoevoeging niet is toegestaan.

Tevens adviseren wij u om de voorziening vervanging riolering nader te analyseren. Deze voorziening wordt zowel voor tariefegalisatie als voor egalisatie van lasten voor toekomstige investeringen gebruikt. De separate componenten zijn echter niet afzonderlijk inzichtelijk.

Ontoereikende voorziening personele verplichtingen
De gemeente Waalre heeft per 31 december 2016 een voorziening personele verplichtingen opgenomen. Deze voorziening dient ter dekking van de verplichtingen aan voormalig personeel in verband met wachtgeld en uitkeringen/pensioenen aan gewezen wethouders. Tijdens onze controle constateerden we dat voor één voormalig personeelslid geen verplichting was opgenomen. De correctie ter hoogte van € 81.000 is in ons overzicht van controleverschillen opgenomen.

Individueel keuzebudget
In verband met de invoering van het individueel keuze budget (IKB) dient er, conform de instructies vanuit de commissie BBV, een verplichting te worden opgenomen op de balans per 31 december 2016. De verplichting bestaat uit de eenmalige extra last voor zeven maanden vakantiegeld. Wij hebben vastgesteld dat u organisatie gebruik maakt van een systeem om het individueel keuzebudget te beheren. Echter constateerden wij ook dat in de concept jaarrekening er geen overlopende balanspost is opgenomen met daarin opgenomen de verplichting welke de gemeente jegens haar ambtenaren heeft. De IKB verplichting bedraagt volgens berekening van uw organisatie € 194.000. Dit bedrag is naar aanleiding van onze controle in de definitieve jaarrekening alsnog opgenomen.

Voortgezette controle
Uit onze controle bleek dat er kosten in 2017 waren verantwoord welke betrekking hadden op 2016. Deze lasten ter hoogte van € 59.000 zijn alsnog verantwoord in de jaarrekening 2016.

Onjuiste budgetoverheveling
Uit onze controle bleek dat er onder de overlopende passiva een verplichting opgenomen was ter hoogte van € 40.000 welke via de budgetoverheveling had moeten lopen. De ten onrechte opgenomen verplichting is vrijgevallen ten gunste van het resultaat in de jaarrekening 2016.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Aanbestedingen

Naleving Europese aanbestedingsregels

Door het college is over boekjaar 2016 wederom een uitgebreide inkoopanalyse opgesteld. Hiervan is voor de gehele inkoopmassa over 2016 getoetst of voldaan is aan de Europese aanbestedingsrichtlijnen.

Uit uw interne controlewerkzaamheden blijkt dat één inkooptraject in het verleden ten onrechte niet Europees is aanbesteed. De daarmee samenhangende lasten 2016 (€ 130.000) dient derhalve dan als onrechtmatig aangemerkt te worden. Wij dienen deze fout mee te wegen in ons rechtmatigheidsoordeel. Wij merken op dat dit hetzelfde inkooptraject als vorig jaar betreft.

Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override

Fraude en de naleving van wet- en regelgeving
De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust zowel bij de gemeenteraad als bij het college. Het is van belang dat het college, onder toezicht van de gemeenteraad, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Gesignaleerde frauderisico's	Op frauderisico's gerichte beheersmaatregelen	Systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en bijbehorende bevindingen
Doorbreking van de beheersmaatregelen door het management bij de totstandkoming van de significante schattingsposten in de jaarrekening van de gemeente Waalre.	Interne review van de uitgangspunten en aannames van schattingsposten in de jaarrekening door de diverse afdelingen binnen de gemeente.	Detailcontrole van de aannames en uitgangspunten ten aanzien van de significante schattingsposten in de jaarrekening van de gemeente Waalre.

Naleving wet- en regelgeving en overige
Wij informeren de gemeente(raad) over illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving of statuten, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin de gemeenteraad in staat is haar taken te vervullen.

Kwaliteit beheersorganisatie

Overwegingen met betrekking tot corruptie- en omkopingsrisico's

Corruptie- en omkopingsrisico's
Uw gemeente maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie vaker dan bij andere sectoren voorkomt. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang plaatsvinden, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur et cetera). Hierdoor hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen. Corruptie is een wereldwijd probleem waar het ook uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw gemeente te voorkomen. Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking Corruptie, een relevant onderwerp in het kader van (controle) werkzaamheden van de accountant verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid. De gemeente Waalre beschikt over beschreven procedures ten aanzien van de samenwerking met derden en een intern inkoop en aanbestedingsbeleid. Zichtbare monitoring op de werking en naleving van dit beleid, is een aandachtspunt voor gemeentelijke organisatie.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht om eventuele effecten van dit risico ten behoeve van onze controle van de jaarrekening te mitigeren:

- Detailcontrole op de inkopen en aanbestedingen om vast te stellen dat alle inkopen conform de geldende Europese aanbestedingsregels en het nationale inkoop- en aanbestedingsbeleid zijn aanbesteed.
- Door middel van een steekproef vaststellen of voor alle inkopen welke in rekening zijn gebracht aan de gemeente ook een prestatie is geleverd door de tegenpartij.
- Door middel van een steekproef vaststellen of bij alle materiële grondaankopen en -verkopen door de gemeente vastgestelde procedures in materiële zin zijn gevolgd.
- Door middel van een steekproef vaststellen of alle verstrekte subsidies in overeenstemming met de geldende interne wet- en regelgeving zijn verstrekt.

Uit de bovenstaande werkzaamheden zijn geen bevindingen voortgekomen.

Kwaliteit beheersorganisatie

Bevindingen interne beheersing

Algemeen
Bij de planning en uitvoering van de controle van de jaarrekening 2016 van uw gemeente hebben wij de interne beheersmaatregelen, welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van uw gemeente, in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van interne beheersmaatregelen onderzocht, voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven.

Wij hebben geen onderzoek naar de effectiviteit van de interne beheersing verricht, anders dan dat relevant is voor onze jaarrekeningcontrole.

Bevindingen interne beheersing
In onze managementletter 2016, uitgebracht aan het college op 21 februari 2017, hebben wij onze bevindingen en aanbevelingen van onze tussentijdse controle 2016 opgenomen. In deze managementletter hebben wij aangegeven welke zaken vóór de jaarrekeningcontrole 2016 opgepakt zouden moeten zijn (prioriteit H).

Wij hebben geconstateerd dat onze aanbevelingen op het netvlies heeft en hier in deze korte periode al actie op hebt ondernomen. De voortgang van deze punten wordt door uw organisatie gevolgd.

Automatisering
In onze managementletter 2016 d.d. 21 februari 2017 hebben wij het college geïnformeerd over onze bevindingen ten aanzien van IT en automatisering.

Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen. De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Begrotingsrechtmatigheid
Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de raad geautoriseerde begroting. Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Lastenoverschrijding programma (x € 1.000)	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee in het oordeel	Onrechtmatig, telt mee in het oordeel
Programma cultuur en sport Totaal € 96 (7%)	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaand beleid, maar niet tijdig konden worden gesignaleerd.	V	
Programma Wmo en volksgezondheid Totaal € 141 (3%)	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaand beleid, maar niet tijdig konden worden gesignaleerd. Daarnaast deels gecompenseerd door hogere baten.	V	
Programma milieu en duurzaamheid Totaal € 196 (9%)	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaand beleid, maar niet tijdig konden worden gesignaleerd. Daarnaast deels gecompenseerd door hogere baten.	V	
Programma openbare ruimte Totaal € 132 (3%)	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaand beleid, maar niet tijdig konden worden gesignaleerd.	V	
Programma dekkingsmiddelen Totaal € 503 (70%)	Kostenoverschrijdingen worden gecompenseerd door hogere baten.	V	

In de toelichting op de programmaverantwoording in het jaarverslag is door het college een analyse van de overschrijdingen opgenomen. De overschrijdingen zijn toereikend toegelicht en passen binnen het bestaande beleid. Het college stelt uw gemeenteraad voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2016. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Kredietrechtmatigheid
Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de gemeenteraad geautoriseerde kredieten. Wij constateren dat in 2016 in materiële zin geen kredieten zijn overschreden zonder dat u daarbij van op de hoogte bent gesteld.

Rechtmatigheid van mutaties in reserves
De mutaties in de reserves conform de exploitatierekening kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen (x € 1.000)/(last)	Begroting na wijziging	Rekening 2016	Afwijking
Dotaties	224	540	(316)
Onttrekkingen	(832)	(1.351)	519
Per saldo	(608)	(811)	203

Aan de afwijkingen liggen raadsbesluiten ten grondslag inzake de gehanteerde systematiek. De rechtmatigheid is door ons vastgesteld. De afwijking per saldo is met name gelegen in de onttrekking ter hoogte van € 106.000 uit de reserve grondexploitaties ter dekking van de afwaardering van het vastgoed.

Misbruik en oneigenlijk gebruik
In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw gemeente heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in interne controleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole
Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van het jaarverslag.

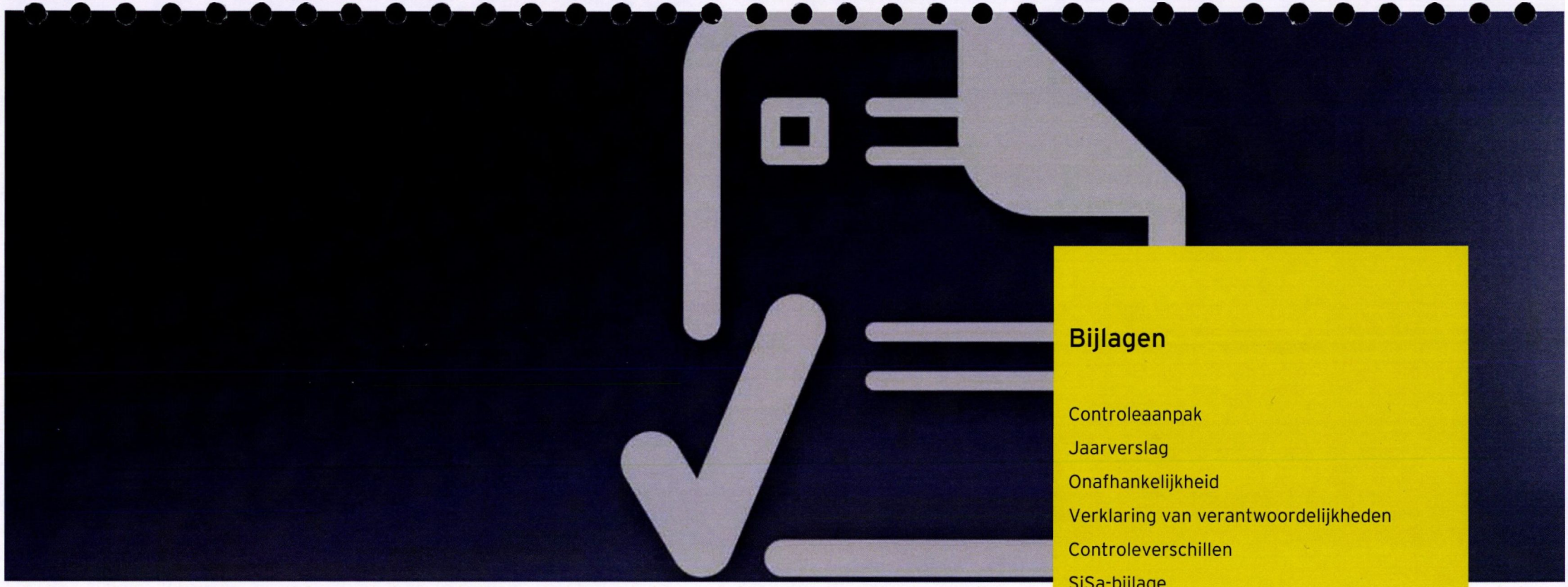

Bijlagen

Controleaanpak

Jaarverslag

Onafhankelijkheid

Verklaring van verantwoordelijkheden

Controleverschillen

SiSa-bijlage

Bijlage - Controleaanpak

Controleaanpak en -uitvoering

Controleaanpak en -uitvoering
Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In ons controleplan en dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met de interne accountantsdienst/andere accountants en de ingeschakelde experts.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2016 onderkend:

- waardering grondexploitaties;
- verantwoording decentralisaties;
- aanbestedingsrechtmatigheid;
- risico dat management gemeentelijke procesafspraken doorbreekt; en
- Verantwoording WNT.

Bijlage - Controleaanpak

Verbonden partijen en significante uitdagingen/moeilijkheden tijdens de controle

Verbonden partijen
Ten aanzien van de verbonden partijen van de gemeente Waalre hebben wij vastgesteld dat:

- de (significante transacties met) verbonden partijen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en paragraaf verbonden partijen;
- geen sprake is van indicaties voor ongeautoriseerde significante transacties met verbonden partijen, welke indicaties geven voor fraude;
- geen sprake is van indicaties dat de van toepassing zijnde wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Significante uitdagingen/moeilijkheden tijdens de controle
Er zijn geen significante uitdagingen/moeilijkheden geweest tijdens de controle, behoudens het tijdig verkrijgen van voldoende controle-informatie ten behoeve van het sociaal domein daar de gemeente afhankelijk is van de aanlevering vanuit de zorgaanbieders en ketenpartners.

Bijlage - Controleaanpak

Rechtmatigheid

Onze aanpak ten aanzien van rechtmatigheid
Wij hebben bij de controle over 2016 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het Bado en het controleprotocol 2016 van de gemeente Waalre. Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- het rechtmatigheidsbeheer;
- de naleving van het voorwaardencriterium;
- de begrotingsrechtmatigheid;
- de kredieten;
- mutaties in de reserves;
- het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium;
- de niet-financiële beheershandelingen.

Begrotingscriterium
Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. Wij beoordelen bij onze controle de overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten per programma. Dit betreffen enkel de lasten omdat hierop een beoordeling en rapportering van de accountant wordt gevraagd vanuit de Kadernota Rechtmatigheid.

De raad autoriseert de begroting (en begrotingswijzigingen) en geeft daarmee toestemming voor de uitvoering van het beleid en de daarvoor benodigde middelen. Het is de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om begrotingsafwijkingen tijdig te signaleren en te rapporteren aan de raad. Door een goede inrichting van de planning-en-controlcyclus zorgt het college ervoor dat de begroting en budgetten worden bewaakt en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen.

Bijlage - Controleaanpak

Rechtmatigheid

Indien desondanks budgetten worden overschreden en niet meer gedurende het jaar kunnen worden voorgelegd aan de raad, is strikt genomen sprake van een onrechtmatigheid. Deze overschrijdingen hoeven echter niet in alle gevallen te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de gemeenteraad geformuleerde beleid, deze wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten of kostenoverschrijdingen bij openeinderegelingen. Deze overschrijdingen dienen te worden weergegeven in de jaarrekening en kunnen door het vaststellen van de jaarrekening alsnog door de raad worden geautoriseerd.

Bijlage - Controleaanpak

Goedkeurings- en rapporteringstoleranties

De met u afgesproken goedkeurings-en rapporteringstoleranties
Op grond van het Bado stelt de raad de goedkeuringstolerantie vast, die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. De goedkeuringstolerantie is vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders en vervolgens ter besluitvorming gebracht van de raad. Bij de jaarrekening is het normenkader ter kennisname ingebracht, ten aanzien van toleranties zijn geen wijzigingen aangebracht.

Op grond van de jaarrekening 2016 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 340.000 (1% van de lasten) en voor onzekerheden € 1.020.000 (3% van de lasten). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden.

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

Het rapporteringsbedrag, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door de raad bepaald op € 34.000.

Goedkeurings-tolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1 < 3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3 < 10%	≥ 10%	-

Bijlage - Jaarverslag

Inleiding
In het kader van onze controle van de jaarrekening is het onze taak om na te gaan of het jaarverslag voldoet aan de voorschriften van het BBV en of het verenigbaar is met de jaarrekening, en ook om na te gaan of het jaarverslag, in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de gemeente en haar omgeving, geen materiële onjuistheden bevat.

Vereisten jaarverslag
Uw jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording, de paragrafen en overige informatie. Het BBV bepaalt nadere voorschriften voor het jaarverslag.

In overeenstemming met de omvang en complexiteit van de gemeente bevat het jaarverslag een evenwichtige en uitvoerige analyse van de financiële situatie op de verslagdatum, ontwikkelingen tijdens het boekjaar en inkomsten, alsmede een beschrijving van de risico's en onzekerheden. Daarnaast dient in het jaarverslag de verwachte gang van zaken te worden opgenomen. Ten aanzien van het gebruik van financiële instrumenten door de gemeente worden de doelstellingen en het beleid van de gemeente inzake risicobeheer vermeld.

Bijlage - Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid van de accountant behoort tot het fundament van zijn beroep. In de maatschappelijke discussie over kwaliteitsverbetering van de controle speelt de onafhankelijkheid van accountants een belangrijke rol. Vanaf 1 januari 2014 is op alle assurance-opdrachten onder Nederlands recht de Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO) van toepassing. Een aantal belangrijke punten uit de ViO, die wij hieronder hebben opgenomen betreffen:

- langdurige betrokkenheid
- samenloop van dienstverlening
- geschenken en giften

Een strikte scheiding tussen controle- en adviesdiensten was al van kracht voor OOB's vanaf 1 januari 2014 en kantoorroulatie is verplicht voor financiële jaren van OOB's vanaf 2016. Daarnaast kent de Europese verordening vanaf controlejaar 2016 striktere onafhankelijkheidseisen, maar ook nadere bevestigingen over onafhankelijkheid ter communicatie aan interne toezichthouders.

Op 17 juni 2016 is een gewijzigde ViO van kracht geworden vanwege de implementatie van Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Langdurige betrokkenheid

Om alle schijn van afhankelijkheid te vermijden, kunnen de externe accountant en (senior) managers in het team maximaal zeven achtereenvolgende jaren in het team actief zijn. Daarna zullen zij intern roteren. Onze betrokkenheid in jaren laat het volgende beeld zien:

- Barry Smeenk betrokken als extern accountant sinds de controle van de jaarrekening 2015.
- Harm Lodewijks betrokken als registeraccountant sinds de controle van de jaarrekening 2015.

Er bestaat derhalve geen bedreiging als gevolg van een langdurige betrokkenheid.

Samenloop van dienstverlening
Ten aanzien van OOB's is de combinatie van wettelijke controles en overige dienstverlening volledig verboden, met uitzondering van met name genoemde overige assurance-diensten. Voor niet-OOB's, zoals de gemeente Waalre, is bepaald dat samenloop is geoorloofd als de non-assurance-dienst niet van materiële invloed is op het assurance-object. Als er wel materiële invloed is geldt in beginsel een verbod, behalve wanneer de non-assurance-dienst niet:

- subjectief of niet-routinematig is; of
- een verwerkingswijze in het assurance-object ten gevolge heeft waarvan het assurance-team twijfelt of deze verwerkingswijze passend is; of
- leidt tot een bedreiging uit hoofde van belangenbehartiging.

Wij bevestigen u dat onze non-assurance-diensten voldoen aan bovengenoemde criteria.

Geschenken en giften
Zoals met u is overeengekomen, informeren wij u hierbij over de door ons ontvangen respectievelijk verstrekte geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid boven € 100. Wij bevestigen u dat dergelijke geschenken niet door ons verstrekt zijn dan wel ontvangen.

Bijlage - Verklaring van verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheid
Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2016 van de gemeente Waalre gecontroleerd. Het is de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om de jaarrekening op te maken in overeenstemming met het BBV. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en het door de raad vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Fraude en naleving wet- en regelgeving
De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en het naleven van wet- en regelgeving (hierna: onregelmatigheden) berust zowel bij de gemeenteraad als bij het college van burgemeester en wethouders. Het is van belang dat het college van burgemeester en wethouders, onder toezicht van de gemeenteraad, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude en onregelmatigheden, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude en onregelmatigheden kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude en onregelmatigheden te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat. Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden.

Bijlage - Verklaring van verantwoordelijkheden

Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens Standaard 240 en 250 vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar het hoofdstuk Kwaliteit beheersorganisatie, onderdeel Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override van dit verslag.

Letter of representation
Wij hebben het college van burgemeester en wethouders gevraagd om een letter of representation (bevestiging bij de jaarrekening). Er zijn geen aanvullende bevestigingen toegevoegd aan onze standaard letter of representation op grond van de specifieke situatie van de gemeente Waalre.

Bijlage - Controleverschillen

Controleverschillen
Tijdens onze controle inventariseren wij verschillen tussen enerzijds bedragen, classificaties, presentatie en toelichting van jaarrekeningposten die de gemeente heeft opgenomen of gerapporteerd en anderzijds bedragen, classificaties, presentatie of toelichting zoals die naar onze mening in overeenstemming met het BBV dienen te worden opgenomen of gerapporteerd.
Onderstaand is een overzicht van de materiële verschillen opgenomen, die zijn geconstateerd tijdens onze controle en welke zijn aangepast door het college. Wij hebben geëvalueerd in hoeverre onderstaande verschillen voortkomen uit een tekortkoming in de interne beheersing. Tevens is – op de volgende pagina - een overzicht opgenomen van de onjuistheden die wij tot aan de datum van dit verslag hebben gesignaleerd en niet door de gemeente zijn gecorrigeerd. Daarnaast zijn eventuele rechtmatigheidsfouten in dit overzicht opgenomen.

Gecorrigeerde verschillen

Post/omschrijving verschil	Bedrag €/verwijzing naar regelgeving	Effect van deze constatering op de interne beheersing	Referentie in dit verslag
WNT-bijlage	Diverse financiële (in € beperkte) en tekstuele aanpassingen	De correctie vloeiden voort uit de juiste interpretatie van de complexe wet- en regelgeving aangaande de WNT en de verantwoording hierop in de jaarrekening. Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de daadwerkelijk uitbetaalde vergoedingen.	Pagina 18
IKB-verplichting	194.000	De verplichtingen in het kader van de invoering van de IKB (te betalen vakantiegeld) was door de gemeente opgenomen in een reserve, dit moet een verplichting zijn.	Pagina 20
Voortgezette controle	59.000	Deze correcties vloeien voort uit het afsluitproces, wij adviseren u alert te zijn op de juiste afgrenzing van kosten.	Pagina 20
Onjuiste reservering	40.000		
Jaarrekening	Diverse aanpassingen en materiële herrubriceringen in de toelichting teneinde te voldoen aan het BBV	De aanpassingen vloeiden in belangrijke mate voort uit de wijzigingen in het BBV welke in 2016 hebben plaatsgevonden.	n.v.t.

Bijlage - Controleverschillen

Het hieronder opgenomen overzicht met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten ad € 159.000 (getrouwheid), € 289.000 (rechtmatigheid) en onzekerheden ter hoogte van € 507.000 zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van respectievelijk € 340.000 en € 1.020.000.

De kwalitatieve factoren die hierbij in overweging zijn genomen, zijn:
- het effect op het resultaat voor en na bestemming;
- het effect op de balansposten, inclusief het eigen vermogen;
- het effect op significante toelichtingen, individuele items, subtotaal of totaal in de jaarrekening.

Wij lichten de ongecorrigeerde verschillen nader toe.

Ongecorrigeerde verschillen		
Post/omschrijving van de toelichting	Bedrag in €/ verwijzing naar regelgeving	Referentie in dit verslag
Fouten		
Lasten vanuit de Wmo en Jeugdzorg in natura niet volledig verantwoord	78.000	Pagina 16
Ontoereikende voorziening personele verplichtingen	81.000	Pagina 20
Aanbestedingsonrechtmatigheid	130.000	Pagina 21
Onzekerheden		
Wmo en Jeugdzorg in natura	152.000	Pagina 16
Persoonsgebonden budgetten	327.000	Pagina 17
Regionale Jeugdzorg	28.000	Pagina 17

Bijlage - SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2017 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2016	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in €	Toelichting fout/onzekerheid
E11B	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)	Geen	0	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2016	Geen	0	n.v.t.
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2016	Geen	0	n.v.t.